ननुज्ञानादेवतुकैवल्यंनान्यःपंथाविद्यतेऽयनायेतिश्रुतेःसांख्यादन्योमोक्षमार्गोनास्ति तत्किंस्वातंत्र्येणयोगकृत्यनिरूपणेनेत्याशंक्ययोगमतेज्ञानशब्दार्थमाह एकत्वमिति घटादिवृत्तिद्वारंइंद्रियाणि दुःखादिवृत्तिद्वारंमनः तेषामेकत्वंबुद्धिमात्रेणावस्थानंबुद्धिवृत्तिनिरोधइतियावत् एतदेवज्ञानंअनुत्तमंश्रेष्ठमित्यर्थः नान्यदहंब्रह्मास्मीतिधीवृत्तिरूपं तथाचश्रुतिः तावन्मनोनिरोद्धव्यंहृदियावत्क्षयंगतं एतज्ज्ञानंचध्यानंचशेषोन्योग्रंथविस्तरइति ॥ २ ॥ बोद्धव्यंगुरुमुखादवगंतव्यं आचार्यवान्पुरुषोवेदेतिश्रुतेः तेनसुषुप्तौघटदुःखादिवृत्त्यभावेनज्ञानत्वंप्रसक्तंतन्निरस्तं आनंदभुक्चेतोमुखःप्राज्ञइतिश्रुतेस्तत्रापिनिद्रारूपायाधीवृत्तेःसत्त्वात् प्राज्ञःसुषुप्तः उपशांतोजितचित्तः दांतोजितबाह्येंद्रियः अध्यात्मशीलीध्याननिष्ठः आत्मारामःआत्मनिरतिमान् बुद्धःज्ञातशास्त्रतत्त्वः शुचिकर्मायमनियमादिमान् ॥ ३ ॥ समुच्छिद्यबोद्धव्यमितिपूर्वेणान्वयः ॥ ४ ॥ ५ ॥ सत्वेनबुद्ध्यासंसेवनंपरिशीलनंअर्थानांतेन धृत्याधैर्येणशिश्नोदरंव्यभिचारादिभ्यः पाणिपादंकंटकादिभ्यः ॥ ६ ॥ चक्षुःश्रोत्रेसाभिलाषपरस्त्रीदर्शनादिभ्यः मनोवाचंदु

योगकृत्यंतुतेकृत्स्नंवर्तयिष्यामितच्छृणु ॥ एकत्वंबुद्धिमनसोरिंद्रियाणांचसर्वशः ॥ २ ॥ आत्मनोव्यापिनस्तातज्ञानमेतदनुत्तमं ॥ तदेतदुपशांतेनदांतेनाध्यात्मशीलिना ॥ ३ ॥ आत्मारामेणबुद्धेनबोद्धव्यंशुचिकर्मणा ॥ योगदोषान्समुच्छिद्यपंचयान्कवयोविदुः ॥ ४ ॥ कामंक्रोधंचलोभंचभयंस्वप्नंचपंचमं ॥ क्रोधंशमेनजयतिकामंसंकल्पवर्जनात् ॥ ५ ॥ सत्त्वसंसेवनाद्धीरोनिद्रामुच्छेत्तुमर्हति ॥ धृत्याशिश्नोदरंरक्षेत्पाणिपादंचचक्षुषा ॥ ६ ॥ चक्षुःश्रोत्रेचमनसामनोवाचंचकर्मणा ॥ अप्रमादाद्भयंजह्याद्दंभंप्राज्ञोपसेवनात् ॥ ७ ॥ एवमेतान्योगदोषान्जयेन्नित्यमतंद्रितः ॥ अग्नींश्चब्राह्मणांश्चार्चेद्देवताःप्रणमेतच ॥ ॥ ८ ॥ वर्जयेदुशतींवाचंहिंसायुक्तांमनोनुदां ॥ ब्रह्मतेजोमयंशुक्रंयस्यसर्वमिदंरसः ॥ ९ ॥ एतस्यभूतंभव्यस्यदृष्टंस्थावरजंगमं ॥ ध्यानमध्ययनंदानंसत्यंह्रीरार्जवंक्षमा ॥ १० ॥ शौचमाचारसंशुद्धिरिंद्रियाणांचनिग्रहः ॥ एतैर्विवर्धतेतेजःपाप्मानंचापकर्षति ॥ ११ ॥

र्ध्यानादिभ्यः कर्मणायज्ञादिना एतंदेवाहाप्रमादादिति दंभंलोभमूलं॥ ७ ॥८॥ उशतींकामप्रधानांविटगोष्ठीरित्यर्थः मनोनुदांमनोभंगकारिणीं ननुब्रह्मज्ञानादेवमुक्तिःप्रसिद्धानतुधीनिरोधमात्रादित्याशंक्यब्रह्मशब्दार्थमाह ब्रह्मेति शुक्रंबीजभूतंप्रधानं तेजोमयंप्रकाशात्मकसत्वगुणप्रधानंमहत्तत्त्वाख्यं तदेवब्रह्मनततोन्यत्यस्यशुक्रस्यरसःसारः ॥ ९ ॥ भव्यस्यजन्मवतः एतस्यदृष्टंईक्षणंएतेनसदेवसोम्येदमग्र आसीत् तदैक्षतबहुःस्यांप्रजायेयेति ऐतदात्म्यमिदंसर्वमित्यस्याःश्रुतेरर्थः प्रधानंएकमेवसत्सत्वोद्रेकादीक्षणकर्तृत्वेनमहत्तत्वात्मकंभूत्वाईक्षणद्वारासर्वात्मकत्वंगतमितिदर्शितः अस्यध्यानेनाध्ययनादिनाचसत्वोत्कर्षेसतिपापनाशःसर्वकामावाप्तिस्तत्त्वज्ञानंचजायतइत्याह द्वाभ्यां ध्यानमित्यादि ॥ १० ॥ ११ ॥

Digitized by Google